

KRABBAMEIN

EIN RÆÐU- HERFERÐ ÍMÓTI FØROYSKUM MANNFÓLK

Miðvísa herferðin fyri at fáa føroysk mannfólk at kanna seg fyri krabbamein í prostata, byggir á lygnir, sum hava álvarsligar avleiðingar, sigur Jóan Petur Davidsen, serlækni á økinum

Áki Bertholdsen

- Hetta er ein ræðuherferð, sum byggir á lygnir.

Jóan Petur Davidsen, serlækni í urologi á Suðuroyar Sjúkrahúsi, er rættilig fortørnaður inn á miðvísa royndirnar seinastu tíðina við tí endamáli at fáa føroysk mannfólk at kanna seg fyri krabbameini í prostata.

- Hetta er ein ræðuherferð, sum ikki byggir á veruleikan yvirhøvur, staðfestir hann rættiliga bersøgin, og uttan at balla orðini inn.

- Hetta er ein herferð, sum byggir á lygnir og ræðsluna hjá fólki fyri at fáa eina herviliga sjúku. Og hetta er ein ódámilig herðferð, sum byggir á veikleikan hjá politikarum at standa ímóti trýsti í einum álvarsmáli. Men krabbamein er eitt ómetaliga eymt mál, so tað er ikki at undrast á, at politikarar geva eftur fyri trýstinum, sigur serlæknin.

- At tað er gagnligt at menn kanna regluliga fyri krabbamein í prostata, er ein av teimum leysu, pástandunum sum eru so áhaldandi, at teir at enda fara at liva sítt eigna liv og sum tískil at síðst verða gjørdir til vísindaligar sannleikar, hóast tað einki hevur við veruleikan at gera.

Serlæknin í urologi staðfestir, at størsta avbjóðingin, vit hava í heilsuverkinum, er,

at heilsuverkið avmarkar seg til at viðgera tey, sum hava brúk fyri tí, og samstundis heldur fingrarnar vekk frá teimum, sum ikki hava viðgerð fyri neyðini.

- Men sum støðan er nú, er gongdin fyri ein stóran part tann øvugta, tí vit viðgera ein hóp av fólki, sum als ikki eru sjúk og sum sostatt als ikki hava viðgerð fyri neyðini, sigur hann.

- Hugsu vit um prostatakrabba, eru nógvir mans í Føroyum viðgjørdir púra óneyðugt. Men viðgerðin hevur so hervilig hjáárin, at nógvir mans siga, at teir vildu heldur havt prostatakrabba, enn avleiðingarnar, viðgerðin hevur víst seg at hava.

- Tað verður onkuntíð sagt, at prostakrabbi, er ikki ein sjúka, tú doyr av, tað er ein sjúka, tú doyr við, leggur hann afturat.

Uppdaga tað aldrin

Jóan Petur Davidsen vísir á, at í eini amerikanskari kanning vórðu mannfólk, sum vóru deyð í ferðsluni í Detroit, kannaðir fyri krabbamein í prostata.

- Hetta vóru menn, sum ikki høvdu havt nakra sjúku, men kanningin vísti, at 9% av teimum undir 30 ár, høvdu prostatakrabba.

- Í veruleikanum eru

sannlíkindini fyri at miðaldrandi, og eldri menn, hava prostatakrabba, nógv størri enn at teir ikki hava tað, sigur serlæknin.

- Men støðan tann, at prostatakrabbi ber seg ikki at sum krabbi aloftast ger og veruleikin er, at tað eru bara nøkur heilt frá mannfólk við prostatakrabba, sum nakrantíð verða sjúk av tí.

- Tey liva sítt vanliga liv og doyggja av heilt øðrum orsökum, uttan nakrantíð at varnast, at tey hava krabbamein í prostata, sigur serlæknin.

- Jóan Petu Davidsen sigur, at bara mannfólk liva nóg leingi, kunnu tey vera rættiliga vís í at fáa krabbamein í prostata.

- Og tá ið mælt verður til, at mannfólk, sum hava krabbamein í familjuni, eru í serligum vanda, og tískil eiga at kanna seg, er tað heilt burturvið. Prostatakrabbi er nevnliga so vanligur, at hevur onki mannfólk í familjuni fingið staðfest prostatakrabba, er tað rætt og slætt bara tí at tey ikki eru kannað fyri tað, tí næstan øll mannfólk fáa tað fyrr ella seinni.

Jóan Petur Davidsen vísir kortini á, at tað eru nakrar einstakar familjur, sum eru hart raktar av arvaligum orsökum og har mannfólkini

hava lyndi til at fáa prostatakrabba á ungum aldri.

- Tær familjurnar eiga vit sjálvandi at hava eitt serliga vakið eyga eftir, trupulleikin er bara at finna tær, leggur serlæknin dent á.

Onki við krabba í prostata at gera

Kanningin, sum mælt verður til, at mannfólk fáa gjørt í samband við prostatakrabba, er at taka eina blóðroynd og kanna PSA-talið.

Jóan Petur Davidsen sigur, at PSA var funnið í 1992 og síðani tá hava tað verið nakrir urologar sum hava mælt til at brúka hetta til at bjóða mannfólki regluligar kanningar, screeningar, fyri krabbamein í prostata.

Er PSA-talið vo høgt, verður maðurin sendur til fleiri kanningar.

- Men tá ið veruleikin er tann, at so øgiga stórir partur av miðaldrandi og eldri monnum hava krabbamein í prostata, er avleiðingin av screeningunum, at krabbamein verður staðfest hjá nógvum monnum, sum ongantíð fara at verða sjúkir.

- Hesir somu menninir verða sosatt eisini sett í viðgerð, hóast teir yvirhøvur ikki hava viðgerð fyri neyðini.

- Við screeningum fyri

prostata, gera vit nógv fleiri mannfólk sjúk og seta tey í viðgerð, hóast tey ikki eru sjúk og sostatt heldur ikki hava brúk fyri nakrari viðgerð.

Í hesum sambandi vísir Jóan Petur Davidsen á, at tey sjúkueyðkenni, sum eru nevnd í nýggja faldaranum um prostata, hóska til at kalla hvørt einasta miðaldrandi og eldri mannfólk.

- Tilsamans eru ávaringarteknini í faldaranum so umfatandi, at tað tað er neyvan eitt tað einasta mannfólk sum ikki hevur havt eitt ella fleiri av hesum eyðkennum.

- Sostatt kann niðurstøðan kann bara vera, at skulu vit fylgja ráðunum í faldaranum, mugu øll mannfólk lata seg kanna fyri prostatakrabba, sigur hann.

- Sostatt er hetta er ikki annað enn eitt fjalt tilmæli um at seta screening í verk fyri prostatakrabba. Men avleiðingin er altso tann, at tað verða nógvir mans settir í viðgerð, sum als onga viðgerð hava fyri neyðini.

Í faldaranum verður tað nevnt sum ávaringartekin um krabbamein í prostata, at mannfólk noyðast upp um náttina at pissa, at strálan kann vera veik og at bløðran ikki verður tømd.

- Hetta eru púra vanlig

aldurstekin og hevur púra einki við prostatakrabba at gera, sigur Jóan Petur Davidsen.

- Tað er tað sama við manglandi kynshugi, bløðrubruna og øðrum sokallaðum vandateknum sum eru nevnd í faldaranum

- Er blóð í landinum skal tað altíð kannast, men tað hevur einki ítøkilig við krabbamein í Prostata at gera, men kann vera nógv ymiskt annað.

Jóan Petur Davidsen sigur, at eitt annað ávaringartekin, sum verður nevnt í faldaranum, eru hovin bein og pína í lendunum. Tað kann verða tekin um prostatakrabba, sum kanska hevur spjatt seg, sigur hann.

- Onnur vandatekin, sum verða nevnd, eru møði og vekttað, men tað er vanligt fyri øll sløg av krabbameini, sigur Jóan Petur Davidsen.

Deyðstalið stendur í stað

Serlæknin í urologi sigur, at kanningar vísa, at síðani PSA talið varð funnið í 1992, er talið á tilburðum av prostatakrabba munandi vaksið, tí síðani eru nógv fleiri kannað fyri sjúkuna og sostatt verða eisini nógv fleiri tilburðir uppdagaðir.

- Men samstundis er talið á monnum, sum doyggja av

